

държавата поставя в хармония помежду им държавния, кооперативния и частния стопански сектори, с оглед на обществения интерес и повдигане на народното благосъстояние. Държавата насърчава всички инициативи в стопанската област". – Отечествен фронт, бр. 640, 4 окт. 1946 г.

²¹ Материали по Конституцията..., т. V, 88–92.

²² Пак там, 94–96.

²³ Пак там, 97–99.

²⁴ Пак там, 101–102.

²⁵ Пак там, 103–105.

²⁶ Пак там, 106–112.

²⁷ Пак там, 113–122.

²⁸ Пак там, 123–124.

²⁹ Пак там, 146–147.

³⁰ Пак там, 126–127.

³¹ Материали по Конституцията.... т. X, 255–257 („Окончателно приетият от Конституционната комисия проект-конституция, готов за внасяне и разглеждане във ВНС на първо четене").

³² Пак там, 54–57.

³³ Пак там, 60–61.

³⁴ Пак там, 61–62.

³⁵ Пак там, 63–70.

³⁶ Пак там, 71–75.

³⁷ Пак там, 76–77.

³⁸ Пак там, с. 80.

³⁹ **Геновски, М.** Държавно и конституционно право. Т. III. Димитровската конституция. С., 1948, 78–80.

⁴⁰ Периодът след Втората световна война се характеризира с широкото разпространение на регулативистките теории, според които пазарните механизми не са достатъчни за осигуряване на устойчиво икономическо развитие и предотвратяване на икономическите кризи. Важно място в тях се отделя на ролята на държавата в стопанския живот на обществото. В практически план се засилва регулативната и контролна функция на държавата в различните стопански отрасли, като в отделни страни се провеждат и национализации. (История на икономическите учения. С., 1990, 332–333; Стопанска история. Т. II. С., 1987, с. 282.; Стопанска история на ново и най-ново време. С., 1968, 412–413.).

Николай Проданов/Nikolay Prodanov

ИДЕИ ЗА ПРОМЕНИ В КОНСТИТУЦИЯТА НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 1958 г.

Ideas of Amendments to the Constitution of the People's Republic of Bulgaria in 1958

In this paper an analysis has been made of two suggestions for amendments in the Constitution of the People's Republic of Bulgaria advanced in 1958 by the professors-jurists Boris Spasov and Iliya Yanulov. They did not elicit direct response on the side of the functionaries of the ruling Bulgarian Communist Party. Notwithstanding, the suggestions are interesting and important with a view to their role of a social signal for the objective necessity of amendments in the fundamental law.

1. Въведение. В периода 1956–1971 г. в България, на моменти много интензивно, на моменти съвсем приглушено, се обсъжда въпросът за промени в съществуващата или за приемане на изцяло нова Конституция. Обсъжданията започват през 1956 г. в непосредствена връзка с провеждането на Априлския пленум на ЦК на БКП. Тогава те нямат публичен характер и са изцяло затворени в рамките на управляващата партия. Предложените промени в основния закон нямат шанс за реализация през 1956 г. поради изключително неблагоприятната за това вътрешна и международна обстановка. Към 1958 г. ситуацията е поне частично променена – новият партийен ръководител Тодор Живков вече се чувства по-уверен на своя пост; българите са се върнали към обичайното ежедневно русло, разбрали ясно, че „априлската линия” означава промени, но само в строго лимитирани граници; отшумели са големите международни конфликти от 1956 г. Обективната необходимост от промени в основния закон отново се появява на обществената повърхност.

2. Идеите за промени в Конституцията на проф. Борис Спасов. За пръв път публично идеи за промени в Конституцията на НРБ са изложени в началото на 1958 г. На 24 февруари с.г. Институтът за правни науки при БАН и Юридическият факултет при Софийския университет провеждат научна конференция, посветена на правните проблеми на Конституцията на НРБ по повод десетгодишнината от

нейното приемане. На конференцията доклад със заглавие „По въпроса за законодателната функция на Народното събрание“ изнася проф. Борис Спасов¹. Покрай другите теми, засегнати в изложението му, е обърнато внимание и на необходимостта от промени в Конституцията².

Предложенията на проф. Борис Спасов могат да бъдат групирани в следните три направления:

1) В основния закон да се отразят новите стопански реалности в страната, а именно – да се внесат промени в текстовете (чл. 6 и 10), посветени на частната собственост, която към 1958 г. вече е „анахронизъм“ в България; да се усъвършенства чл. 10 от Конституцията и в онази му част, която създава правна възможност за провеждане на национализация, тъй като такава вече е осъществена в България; да се промени чл. 13, според който външната търговия се направлява и контролира от държавата, а в практиката тя вече е държавен монопол; да се промени конституционното положение за „достъпна медицинска помощ“, тъй като последната от 1951 г. е безплатна.

2) Да се направят изменения по посока на нагаждане на конституционните членове спрямо конкретни текстове на приети закони, подзаконовни нормативни актове и решения на партийните органи на БКП (чието съдържание не е следствие от съществени обществени промени), а именно – да се приведе конституционното изброяване на министерствата в съответствие с действителността, тъй като в периода след 1947 г. са осъществени многобройни сливания, разделения и преименувания на министерства; в частта на Конституцията, която се отнася до местните органи на властта, да се замени терминът „управи“ с термина „изпълнителни комитети“, каквато е формулировката в *Закона за народните съвети на депутатите на трудещите* се от 1951 г. Към тази група предлагани изменения е и промяната на названието „Държавен вестник“ на „Известия на Президиума на Народното събрание“. Предлагайки последната поправка, Б. Спасов не пропуска да отбележи своето несъгласие с преименуването на „Държавен вестник“ в „Известия на Президиума на Народното събрание“, осъществено през 1950 г. Неговият аргумент в това отношение е, че публикациите на Президиума представляват само малка част от отпечатваните в изданието материали в сравнение с публикациите на други държавни органи.

3) Да се реализират промени, насочени към увеличаване на влиянието и авторитета на Народното събрание и на Президиума на Народното събрание, а именно – да се даде законодателна инициатива на Президиума на Народното събрание и на Законодателната комисия на парламента; да се промени чл. 23 от основния закон, в смисъл да отпадне ограничението, когато народни представители внасят законопроекти в Народното събрание, техните предложения да бъдат подписани от най-малко една пета от депутатите, което изискване, според Б. Спасов, вече е остаряло.

Следва да се отбележи, че предложенията на проф. Б. Спасов почти напълно преповтарят част от идеите за промяна в Конституцията, направени в края на м.

май 1956 г. от името на председателя на Президиума на Народното събрание Георги Дамянов, чийто пряк автор най-вероятно е тогавашният секретар на Президиума Минчо Минчев³. Едва ли Б. Спасов е имал пряк достъп до предложенията на Г. Дамянов; по-скоро може да се приеме, че съвпаденията в двете групи идеи за промени в основния закон се дължат на обстоятелството, че голяма част от предложенията отразяват обективната необходимост от промени, и най-вече факта, че немалка част от конституционните норми към 1956–1958 г. се разминават с текущото законодателство и с обществените практики.

Необходимо е и да се каже, че предложенията на проф. Б. Спасов нямат характер на цялостно, хомогенно и изчерпателно изложение върху проблематиката за евентуални промени на основния закон. Те по-скоро представляват отделни, частични наблюдения на професора, направени по повод десетгодишнината от приемането на Конституцията на НРБ през 1947 г.

На споменатата конференция се достига и до първите дискусии по отношение евентуалните промени в Конституцията. Георги Кулишев⁴ изразява мнение, че практиката не е показала необходимост да се даде на Президиума на Народното събрание правото на законодателна инициатива. Аналогично Борис Лозанов⁵ твърди, че не е уместно да се дава законодателна инициатива на Законодателната комисия на Народното събрание⁶. Поведението на двамата висши представители на държавната власт само на пръв поглед изглежда необяснимо. Те изразяват несъгласие с идеята на държавните органи, които в момента се възглавяват персонално от тях, да се дадат допълнителни права, защото не е ясно доколко предложенията на проф. Б. Спасов са съгласувани с ръководните органи на комунистическата партия. Може да се предположи също така, че те не желаят да поемат допълнителни отговорности.

В запазената архивна информация липсват податки предложенията на проф. Б. Спасов да са имали непосредствено отражение върху приетото в следващата 1959 г. официално решение за реализиране на съществени промени в основния закон.

3. Идеи за промени в Конституцията на проф. Илия Янулов. През същата 1958 г. въпросът за промени в основния закон е повдигнат отново във връзка с проведения от 2 до 7 юни VII конгрес на БКП. В текста, посветен на Конституцията на НРБ от 1971 г. и включен в съдържанието на енциклопедичния справочник „Българските държавни институции 1879–1986“, се твърди, че „VII конгрес на БКП от 1958 г., отчитайки, че в България окончателно са победили социалистическите отношения, поставя въпроса за основна редакция на Конституцията от 1947 г., тъй като редица от нейните постановки са изживели своето време“⁷. Подобно твърдение не намира потвърждение в нито един от документите и изказванията на конгреса. Единствено в доклада на комисията по отчетния доклад на ЦК на БКП, прочетен от Митко Григоров⁸ се съобщава, че в част от писмените предложения, отправени до комисията и целящи промени в проекторезолюцията

на конгреса, „се искат изменения на редица членове от нашата конституция”⁹. По този повод докладчикът отбелязва, че „очевидно тези предложения трябва да бъдат отправени към законодателната комисия на Народното събрание или Президиума на същото”. Думите на Митко Григоров не предизвикват коментари от присъстващите. Следователно би могъл да се направи изводът, че VII конгрес на БКП не взима официални решения относно евентуално изменение на Конституцията на НРБ от 1947 г.

Въпреки това трябва да се отчете, че решенията на конгреса създават благоприятни предпоставки за изменения в основния закон. В резолюцията, приета от форума на 7 юни 1958 г., се констатира съществени промени в общественоекономическите характеристики на страната, а именно – победата на социалистическия строй в България. В документа се казва: „Сега социализмът напълно господства в цялото народно стопанство – в промишлеността, транспорта, строителството, търговията, кредита и селското стопанство. <...> Някогашна изостанала България се превърна в социалистическа индустриално-аграрна страна”¹⁰. В същия документ окончателно е сложен край на споровете около характера на събитията от 9 септември 1944 г. В резолюцията се казва: „Марксистко-ленинският анализ на народнодемократичната революция в нашата страна показва, че тя още от самото свое начало по класовия си характер, съдържание и значение е социалистическа революция. <...> С установяването си на 9 септември 1944 г. народнодемократичната власт, както показва опитът от нейното вече 14-годишно съществуване, с успех изпълнява функциите на пролетарската диктатура”¹¹. Освен това конгресът поставя като задача „да продължи работата за по-нататъшното усъвършенстване и демократизиране на държавния апарат”, като подчертава необходимостта „и за в бъдеще партията всестранны да укрепва социалистическата държава и нейните органи”. В голяма степен посочените изводи и решения на партийния конгрес предполагат и дори изискват развитие на законодателството, в това число еволюция и на основния закон.

Въпреки че Митко Григоров говори в множествено число („част от писмените предложения”), в комисията по проекторезолюцията на VII конгрес на БКП постъпва само едно, макар и твърде пространно изложение, което предлага промени в Конституцията от 1947 г.¹² То е интересно най-вече поради обстоятелството, че неговият автор – проф. Илия Янулов¹³ – е сред юристите-експерти, участвали през 1946–1947 г. в изработването на основния закон на НРБ. Вероятно това изложение е плод на естественото развитие на някои негови идеи, залегнали в писмения му материал със заглавие „Трудът – основен общественоекономически фактор. (Десет години Димитровска Конституция)”¹⁴. Материалът е недатиран, но вероятно е писан през есента на 1957 г. във връзка с десетата годишнина от приемането на Конституцията на НРБ от 1947 г.

Най-убедителната част от „конгресното” изложение на проф. И. Янулов е неговото начало, в което авторът аргументира необходимостта от промени в

основния закон. Според юриста съществуват две групи съображения – едните от принципен, а другите от практически характер. Основното съображение от принципен характер е, че конституционният текст трябва вярно да отразява обществените реалности. Проф. И. Янулов подкрепя този довод с материал от съветското конституционно право – както в теоретичен, така и в приложен аспект. Той цитира доклада към проекта за Конституция на СССР от 1936 г., и по-точно твърдението, че основният закон трябва „да регистрира и правно да укрепва постигнатите вече завоевания”. В конкретен план вносителят на предложението акцентува върху обстоятелството, че съветските законотворци са възприели линията последователно да съобразяват конституционния текст с промените в устройството на държавната власт (привежда като пример отразената в съветската Конституция наскоро станала промяна в управлението на промишлеността).

Практическите съображения за промяна в основния закон са свързани с обстоятелството, че Конституцията е „най-важният и най-авторитетен” държавен документ – върху неговите основи се строи законодателството и юриспруденцията, той се изучава в различните образователни форми, той създава „лицето” на страната в чужбина и затова конституционните правни норми не бива да се разминават с практиката.

Образец за „социалистическа конституция” за проф. И. Янулов е основният закон на СССР и затова не е изненадващо, че почти всички негови конкретни предложения за промени представляват всъщност опит за доближаване на текста на българския основен закон до този на СССР. Теоретична основа за такъв подход е възприетата към 1958 г. от българската юриспруденция теза за наличието на обективен процес, водещ към уеднаквяване на правните системи на социалистическите държави. Тази теза е ясно формулирана от проф. Михаил Геновски¹⁵, който твърди следното: „Конкретните правни институции на отделните страни в революционното им развитие (към които институции спадат и техните конституции) не са изолирани, откъснати от общия процес в световен мащаб на революционното развитие и на изграждането на социализма и комунизма. Затова, макар да не може да се говори за обща система на социалистическото право като съвкупност от правни норми, действащи във всички страни, в законодателните актове на отделните социалистически страни има не само сходни институции, но все повече расте и броят на еднаквите правни норми <...>. Социалистическите конституции са тези юридически актове, в които най-рано и най-очевидно се проявява този процес на унификация <...>”¹⁶.

Значима част от предложенията на проф. И. Янулов на пръв поглед дублират изцяло или частично вече споменатите предложения на ръководството на Президиума на Народното събрание от 1956 г. Всъщност се преповтарят членовете, които следва да се изменят, но характерът на повечето от предлаганите изменения е много *по-ляв* в сравнение с тези от 1956 г. Предлагат се: основна промяна в чл. 1, която да отрази социалистическия характер на държавата и да напомни за

решаващата роля на съветските войски за събитията на 9 септември 1944 г.; изменение в чл. 6, с което да се *премахне изцяло* споменаването на собственост върху средства за производство от страна на частни физически и юридически лица; промяна в чл. 10, като в него понятието „частна собственост“ се *замени изцяло* с „лична собственост“; промяна в чл. 75, като безработицата се премахне като социален риск, а изразът „достъпна медицинска помощ“ се замени с „безплатна медицинска помощ“; въвеждане на специален текст по отношение на трудовата дисциплина.

Проф. Янулов прави и някои предложения за промени в текста на основния закон, които нямат аналог с тези от 1956 г., а именно:

а) да се измени чл. 93 в частта му относно задължението на гражданите „да пазят общонародния имот“, като това задължение се разпростре и върху кооперативната собственост и текста се доближи до този в съветската Конституция (чл. 131), където социалистическата собственост е определена като „свещена и неприкосновена основа на съветския строй“;

б) да се промени чл. 90, отнасящ се до задължението на гражданите относно защитата на отечеството, като текстът стане по-категоричен и също се доближи до този в съветската конституция, където това задължение е определено като „свещен дълг“ (чл. 133);

в) да се измени чл. 12, който визира държавния народностопански план, като текстът също се доближи до текста в съветската Конституция (чл. 11) и се добави като мотив за съществуването на такъв и отбранителната способност на държавата.

Предложението за изменение на чл. 93 заимства философията на приетия през 1950 г. *Закон за защита на държавната и кооперативна социалистическа собственост*¹⁷. В закона двата вида собственост са приравнени по статус и означени като „основа на народнодемократическия строй в Народна република България и опора на държавата в развитието на народното стопанство към социализма“ (чл. 1). Предвидени са тежки наказания за престъпления против двата вида собственост – до 15 години строг тъмничен затвор и големи имуществени санкции (вкл. конфискация на цялото имущество на дееца).

Необходимо е да се направи сравнение между предложенията за промени в основния закон, направени от ръководството на Президиума на Народното събрание през 1956 г., и тези, направени от проф. Янулов през 1958 г. Това сравнение се налага от обстоятелството, че в навечерието на взимането на официално решение за промени в основния закон (1959 г.) това са двете *единствени цялостни предложения* за промени. Двете предложения, макар и донякъде съвпадащи едно с друго, всъщност са плод на два различни подхода към проблема. Според мен двете групи предложения очертават два различни модела за евентуални промени в основния закон – единият *предимно прагматичен*, вторият *предимно идеологически*. В следващите години тези два модела ще се намират в сложни взаимоотношения – на противоборство и преливане един в друг.

Две са основните линии на разграничаване между двата модела – условно да ги наречем „Минчев” и „Янулов”. Моделът „Янулов” чрез предложенията за промени в чл. 6 и 10 всъщност предвижда цялостно заличаване на понятието „частна собственост” от конституцията. Това би било първата крачка и към реалната пълна ликвидация на частната собственост в българското общество – национализация на селскостопанските земи и коренни промени в положението на частните, некооперирани занаятчии, на дребните и амбулантни търговци. На следващо място, евентуалното възприемане на останалите негови предложения би представлявало на практика изключително плътно приближаване към Конституцията на СССР от 1936 г., вече остарял основен закон и освен това писан в условия, твърде различни от българските.

Моделът „Минчев” предвижда запазването на частната собственост „в установените от закона граници” и дори ползването с особена закрила на „придобитата чрез труд и спестовност частна собственост”. В неговите предложения няма нито на едно място пряко искане за възприемане на текстове от съветската Конституция, което би могло да се тълкува и в смисъл, че авторът осъзнава рисковите аспекти на такъв подход.

Двата модела могат да се разграничат и в една друга плоскост. Моделът „Минчев” е модел за промени в Конституцията, идващ от един от важните структурни елементи на държавната власт – Президиума на Народното събрание. Вероятно поради това обстоятелство по своята същност моделът „Минчев” предлага изменения, които реално да улеснят държавното управление. През 1956–1958 г. един трезвомислещ български политик или теоретик не би си позволил да предложи такъв рязък в обществено-политическо отношение ход като одържавяването на селскостопанската земя, пълното коопериране на занаятчиите и пълното премахване на дребната частна търговия. В модела „Минчев” прозира загрижеността и отговорността на политическия лидер, натоварен с реални управленски функции. Не случайно основната част от предложенията на Минчев са чисто прагматични – те целят да приведат текстовете на Конституцията в съответствие с правните норми от действащото текущо законодателство и да премахнат особено дразнещите случаи на противоречия. Моделът „Янулов” в много отношения е чисто теоретична конструкция, чиято реализация би доближила изключително плътно българската Конституция до класическите теоретични марксистко-ленински постулати и до текста на съветския основен закон. Не е случаен фактът, че *по-левите и по-радикални* предложения за промяна в Конституцията идват от страна на човек, който до 1948 г. е член на БРСДП (широки социалисти). През 1948 г. лявото крило на тази партия се влива в БКП, при безусловно приемане на комунистическата програма. Именно бившите широки социалисти, приети в редовете на БКП, е трябвало много *по-видимо* и дори *декларативно* да доказват верността си към марксизма-ленинизма и СССР, отколкото например членовете на БКП с партиен стаж отпреди 9 септември 1944 г., какъвто е секретарят на Президиума на Народното събрание Минчо Минчев.

В този аспект на пръв поглед изглежда парадоксално, но всъщност е съвсем логично, че предложенията на И. Янулов са отминати с мълчание от партийната и държавна власт. Изложението на професора не е препратено в Законодателната комисия на Народното събрание или в Президиума на Народното събрание, каквато е цитираната препоръка на Митко Григоров, а е архивирано и забравено в документацията на VII конгрес на БКП. През 1960 г., след взимането на официалното решение за извършване на промени в Конституцията на НРБ от 1947 г., проф. И. Янулов публикува¹⁸ в научната периодика своите предложения в леко редактиран вариант¹⁹, но и този път на тях не е обърнато внимание.

4. Заключение. Не е случаен фактът, че през 1958 г. конкретни предложения за промени в Конституцията на НРБ правят двама юристи. Макар и от различна гледна точка, двамата професионалисти виждат добре несъответствията между основния закон, текущото законодателство и конкретната управленска практика. И въпреки че значителна част от техните идеи са конструктивни и логични, те са посрещнати с несъгласие или с мълчание. Това е реализация на една от основните характеристики на „социалистическа“ България – предложение за каквито и да било по-съществени обществени промени няма статус на идея, достойна за обсъждане, ако не е санкционирано от висшето ръководство на БКП. Ситуацията се променя през следващата 1959 г., когато Политбюро на ЦК на БКП взима официално решение за изменения в основния закон. Тогава се слага началото на един продължителен процес, завършил чак през 1971 г. с приемането на нова Конституция на НРБ.

БЕЛЕЖКИ

¹ Борис Спасов (1912–2002 г.) – български юрист, професор, специалист по конституционно право, член-кореспондент на БАН.

² Спасов, Б. По въпроса за законодателната функция на Народното събрание. – В: Правни проблеми на Конституцията на НР България. С., 1958, с. 191, 193, 194, бел. 1, 202–203.

³ Проданов, Н. Идеи за изменения в Конституцията на Народна република България през 1956 г. – Исторически преглед, 2009, № 5–6, 121–144.

⁴ Георги Кулишев Гугов (3 октомври 1885 г. – 27 септември 1974 г.) – български политик, юрист и журналист, деец на македонското движение. Към 1958 г. е подпредседател на Президиума на Народното събрание.

⁵ Борис Лозанов Кюсев (1888–1967 г.) – български политик и юрист. Прокурор във Върховния касационен съд, председател на Съюза на българските съдии, председател на Трети върховен състав на Народния съд, два пъти народен представител, председател на Върховния съд на НРБ от 1948 до 1953 г. Към 1958 г. е председател на Законодателната комисия на Народното събрание.

⁶ Лялев, Тр. Научна сесия, посветена на правните проблеми на Конституцията на НРБ. – Правна мисъл, 1958, № 2, 80–82.

⁷ Българските държавни институции 1879–1986. Енциклопедичен справочник. Съст. **Веселин Методиев и Лъчезар Стоянов**. С., 1987, с. 134. Виж също и **Стоянов, Л., Ж. Лефтеров**. Политиката на БКП за превръщане на България в съветска република (от идейни постулати към практически действия). – В: История и съвременност. Годишник на департамент „История“ [към Нов български университет]. С., 2006, с. 206.

⁸ Митко Григоров (9 септември 1920 г. – 6 септември 1987 г.) – български политик, виден деец на БКП. Към 1958 г. е най-довереният човек на Тодор Живков. След VII конгрес на БКП Григоров е избран за секретар на ЦК на БКП, на който пост е до 1966 г. През 1961 г. е избран и за член на Политбюро на ЦК на БКП.

⁹ VII конгрес на Българската комунистическа партия 2 юни – 7 юни 1958. Стенографски протокол. С., 1958, с. 546.

¹⁰ VII конгрес..., с. 602.

¹¹ VII конгрес..., с. 616.

¹² ЦДА, ф. 223Б (Конгреси и национални конференции на БКП (1948–1990), оп. 4, а. е. 10, 1-11. Вж. също в: НА-БАН, ф. 45 (Илия Янулов), оп. 1, а. е. 35, 1–11.

¹³ Илия Димитров Янулов (26 декември 1880 г., В. Търново – 27 октомври 1962 г., София) – завършил Физико-математическия и Юридическия факултет на Софийския университет. Член на социалдемократическата партия от 1897 г. По време на разцеплението през 1903 г. застава на страната на „широките социалисти“ – убеден привърженик е на идеята, че работническата класа в България може да извоюва своите права по еволюционен път. Народен представител. Основоположник в България на правния отрасъл „Трудово право“ – от 1927 г. преподава тази дисциплина в Юридическия факултет на Софийския университет. Дописен член на БАН от 1937 г. Редовен професор по трудово право от 1940 г. От 1948 г. член на БКП, след сливането на част от БРСДП (широки социалисти) с комунистическата партия. Вж. **Караиванова, З.** Илия Янулов – идейни и социологически възгледи. – Социологически проблеми, 1974, № 3, 65–75. Вж. и автобиографичните бележки на И. Янулов в НА-БАН, сбирка 3, а. е. 122.

¹⁴ НА-БАН, ф. 45, оп. 1, а. е. 63, 1–19.

¹⁵ Михаил Геновски (1903–1996 г.) – български юрист, икономист и политик. Министър на земеделието и държавните имоти (2 октомври 1945 г. – 31 март 1946 г.). Депутат в 22-ото Народно събрание (1945–1946 г.), VI Велико Народно събрание (1946–1949 г.), от 8-ото до 9-ото Народно събрание (1981–1990 г.).

¹⁶ **Геновски, М.** Някои въпроси на държавното право на НР България и на другите социалистически страни (по повод на три съветски книги по държавно право на социалистическите страни). – Правна мисъл, 1962, № 2, с. 121.

¹⁷ Държавен вестник, бр. 270 от 16 ноември 1950 г.

¹⁸ **Янулов, Ил.** Димитровската Конституция и необходимите промени на социално-икономическите и разпореждания. – Икономическа мисъл, 1960, № 2, 40–50.

¹⁹ Прибавени са някои нови предложения за промени в сравнение с изложението от 1958 г. – напр. да се измени чл. 75, като се впише, че общественото осигуряване в България става за сметка на държавата.